

İLKÖĞRETİM OKULU İZLENESİNDE (PROGRAMINDA)

DUYUŞSAL ALAN VE DUYGU EĞİTİMİ

*Blm. Uzm. Rahmi OTLUOĞLU**

ÖZET

İlköğretimin genel amaçlarıyla, Türk milli eğitiminin genel amaçları doğrultusunda öğrencilerin hangi nitelikleri kazanmaları gerektiği ortaya konulmuştur. İlköğretimin amaçlarını gerçekleştirebilmek için oluşturulan ve uygulamaya konulan İlköğretim İzlenesinde (Programında), çeşitli derslerle bu nitelikler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Öğrencilere kazandırılacak nitelikler; birtakım bilişsel yeterlilikler, devinişsel beceriler ve duyuşsal özelliklerden oluşmaktadır.

Bilişsel yeterliliklerin kazandırılmasıyla bilen; devinişsel becerilerin kazandırılmasıyla yapabilen ve duyuşsal özelliklerin kazandırılmasıyla da ne yaptığını, nasıl yaptığını bilen ve sorgulayabilen kişiler yetiştirilebilir.

Türk eğitim sisteminde gerek eğitimin düzeyi yükseldikçe gerekse genel amaçlardan özel amaçlara doğru inildikçe duyuşsal alana dönük amaçlar azalmaktadır. Diğer bazı etkenlerin yanında amaçlardaki bu azalma duyuşsal alana dönük çalışmaların yeterince yapılmaması sonucunu doğurmaktadır.

Ders izlencelerinde kazandırılması gereken bazı duygulardan söz edilmekle birlikte; içerikte, bu duygularla ilgili bölümlere pek yer verilmemekte ve bunların nasıl kazandırılabileceği konusunda somutlayıcı örnekler bulunmamaktadır. Bu durum eğitimin kalitesine olumsuz olarak yansımaktadır.

Bu çalışmada ilköğretim ders izlencelerinin amaçları, duyuşsal alan ve duyuş eğitimi bakımından irdelenmekte ve bazı öneriler ortaya konmaktadır.

Anahtar sözcükler : *İzlenec, duyuş, duyuşsal alan, duyuş eğitimi*

SUMMARY

* Kartal Marmara İlköğretim Okulu.

AFFECTIVE BEHAVIORS AND EMOTIONAL EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL CURRICULUM

The general objectives of primary education put forward the qualities, which students should gain in accordance with the general objectives of Turkish national education. These qualities are desired to be gained with the help of several courses in the primary education curriculum which has been established in order the fulfil the objectives of primary education and put into practice. The qualities cover some cognitive qualification, psychomotor competence and affective behaviors.

People who know can be brought up through cognitive qualification; people who have got the ability to do can be brought up through psychomotor behaviors and people who question and know what to do can be brought up through affective behaviors.

In Turkish national educational system, the objectives facing sensible characteristics decrease when both educational level increases and the amount of general objectives decreases. Besides some other effects, the decrease in the objectives result in the studies about affective behaviors can't be achieved in a sufficient level.

The emotions which are objected to be gained are mentioned in curriculum; however, in content, there is no explanation about these emotions and there is no concrete examples about how to gain these emotions. This situation affects the quality of education negatively.

In this study, the objectives of primary education curriculums are analyzed in the respect of affective behaviors and emotional education and some proposals are put forward.

Key words : *Curriculum, affect, affective behaviors, emotional education*

Eğitim, “fiziksel uyarımlar sonucu beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma süreci” (Sönmez, 1997); “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” (Ertürk, 1997: 12) olarak tanımlanmaktadır. Yapılan eğitim tanımlamalarının hemen tamamında *istendik değişme, kasıt ve süreçten* söz edilmektedir. Bu tanımlamalardaki “istendik değişme”, “kasıt” ve “süreç” nasıl bir insan yetiştirilmek istendiğine bağlı olarak belirlenir.

Verilecek eğitim sonunda oluşacak istendik değişikliklerin niçin istendiği, hangi değişikliklerin istendiği, istenilen değişikliklerin nasıl gerçekleştirilebileceği ve gerçekleşme derecesinin nasıl belirleneceği tasarlanarak *izlenceler* oluşturulur.

Eğitimde istendik değişikliklerin neler olduğu amaçlarla ortaya konulmaktadır. Amaçlar; uzak, genel ve özel (Çilenti, 1988; Bilin, 1996; Ertürk, 1997) amaçlar olarak tanımlanmaktadır. Demirel, amaçları dikey ve yatay boyut amaçları olmak üzere iki boyutta (Demirel, 2000) tanımlamıştır. Amaçlarla, yetiştirilmek istenilen insanda bulunması gereken niteliklerin neler olduğu ortaya konulmaktadır. Bu bakımdan amaçlar çok önemlidir.

Gerek eğitimin amaçlarıyla ilgili aşağıya aldığımız görüş ve değerlendirmeler, gerekse aynı zamanda bir uygulayıcı olarak uygulamada karşılaştığımız uygulanabilirliği/yeterliliği tartışılabilir amaçlar ve davranışlar bu çalışmanın ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Sönmez, bazı eğitimbilimcilerde dayanarak, eğitimin uzak amaçlarını ortaya koyan politik felsefeyle uygulamanın örtüşmediği (Sönmez, 1996) ve Türk eğitim sisteminde, eğitimin düzeyi yükseldikçe, özellikle duyuşsal alan açısından öğrencideki tutarlı davranış sayısının azaldığını, nitelik olarak özünü yitirdiğini (Sönmez, 1997-a:74) belirtmektedir.

Çağlar, ilköğretim izlencesinde “okunduğu zaman kulağa hoş gelen ancak gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili herhangi bir ölçüt getirilmesi çok zor olan amaçların çoğunlukta olduğu görülür” (Çağlar, 1999: 143) demektedir.

Bu çalışmada, *İlköğretim İzlencesi* amaçları bakımından irdelenmekte, amaçlarla kazandırılmak istenilen insan nitelikleri oransal olarak ortaya konmakta, duyuşun ne olduğu tartışılarak duyuşsal alan ve duyuş eğitimiyle ilgili öneriler getirilmektedir.

Dikey Boyut Amaçları

Dikey boyut amaçları; uzak, genel ve özel amaçlardan oluşmaktadır.

Eğitimin uzak amaçları; devletin, yetiştirilmek istenilen insanlarda hangi niteliklerin bulunması gerektiğini belirleyip, ortaya koyduğu amaçlardır. Bu amaçlarla nasıl bir insan yetiştirilmek istendiği ortaya konulmaktadır. Uzak amaçlar, eğitimin düşünsel olarak yapılandırılmasıdır.

Genel amaçlar, uzak amaçların yorumudur. Benimsenen eğitim felsefesi ve ruhbilimsel yaklaşım doğrultusunda, yetiştirilmek istenen insanda bulunması istenilen bilgi, beceri, yeterlilik ve özelliklerin neler olduğunun ortaya konulduğu amaçlardır.

Özel amaçlar ise öğrencilere kazandırılması uygun görülen bilgi, beceri, yeterlilik, ilgi, tutum ve alışkanlıkların hangi düzeyde ne kadar öğretilceğinin ortaya konulduğu amaçlardır.

Türk Milli Eğitiminin amaçlarıyla eğitimimizin uzak amaçları, İlköğretimin Amaçları ile bu kademe için genel amaçlar, derslerin amaçlarıyla da özel amaçlar ortaya konulmuştur.

Yatay Boyut Amaçları

Yatay boyut amaçları; aşamalı olarak bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olarak üç alanda sınıflandırılmaktadır. Bu amaçlar, seçilen ünitelerin/konuların bilişselliğinin, duyuşsallığının ya da devinişselliğinin ne derecede olacağını belirlediği amaçlardır.

Bilişsel, duyuşsal ve devinişsel amaçlarla ** bireylere kazandırılmak istenilen nitelikler aşağıdaki gibidir (Özçelik, 1998: 20):

1. Organların tek tek ve toplu hareketleriyle ilgili becerilerden oluşan *devinişsel alan becerileri*,
2. Bilgiyi tanıma, anımsama ve onun üzerinde akıl yürütme, kavramlar, genellemeler, kuramlar vb. oluşturma ve bunları denetleme gibi süreçlerde kendini gösteren yeterliliklerden oluşan *bilişsel alan yeterlilikleri*,
3. İlgi, tutum ve özgüven gibi adlarla anılan duygu ve eğilimlerden oluşan *duyuşsal alan özellikleridir*.

Bilişsel alana dönük çalışmalarla, *bilgi/biliş* kazandırılır ve *bilen insan* yetiştirilir. Devinişsel alana dönük çalışmalarla *beceri*, *deviniş* kazandırılır ve *bilip yapabilen* insan yetiştirilir. Duyuşsal alana dönük çalışmalarla *ilgi*, *tutum*, *alışkanlık*, *duyuş* ve *duygu* kazandırılır, *ne yaptığını*, *niçin yaptığını bilen*, *sorgulayabilen* insanlar yetiştirilir.

İlköğretim İzlencesi ve Amaçlar

İlköğretim izlencesinin amaçlarını genelden özele doğru aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Eğitim izlencelerimizin dayanağını oluşturan Milli Eğitim Temel Kanunu'nun ikinci maddesiyle Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ortaya konulmuştur. Bu amaçlar, eğitim uygulamalarıyla bireylere kazandırılmak istenilen nitelikler bakımından incelendiğinde; devinişsel olarak 4 beceri, bilişsel olarak 7 yeterlilik, duyuşsal olarak 10 özellikten oluştuğu (Özçelik, 1998) görülmektedir.

Bu nitelikleri oransal olarak ifade edecek olursak; % 33'ü bilişsel yeterlilik, % 48'i duyuşsal özellik, % 19'u devinişsel beceriden oluşmaktadır.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları doğrultusunda ortaya konulan "İlköğretimin Amaçları" (MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 5. madde) eğitim uygulamalarıyla bireylere kazandırılmak istenilen nitelikler bakımından incelendiğinde ise; % 48'inin bilişsel yeterlilik, % 38'inin duyuşsal özellik, % 14'ünün devinişsel beceriden oluştuğu görülmektedir.

İlköğretimin amaçlarını gerçekleştirebilmek için ilköğretim okullarında okutulan derslerin *** genel amaçlarını, bireylere kazandırılmak istenilen nitelikler bakımından incelendiğimizde ise şu sonuçlara ulaşmaktayız:

** Yatay boyut amaçlarıyla ilgili değişik sınıflamalar yapılmaktadır. İzlencelerimizde Bloom'un bilişsel alan, Karthwohl'un duyuşsal alan, Grobman'ın devinişsel alan sınıflamaları temel alınmıştır. Bu nedenle yatay boyut amaçlarından bu üç alan sınıflaması anlaşılmalıdır.

DERSLER	Kazandırılmak İstenilen Nitelikler %		
	Bilişsel Yeterlilik	Duyuşsal Özellik	Devinişsel Beceri
Türkçe	55	36	9
Yazı	60	20	20
Matematik	81	15	4
Hayat Bilgisi	64	29	7
Fen Bilgisi	62	23	15
Sosyal Bilgiler	60	33	7
Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi	80	20	-
T.C. İnkılap T. ve Atatürkçülük	60	30	10
Yabancı Dil (4-5)	70	20	10
Yabancı Dil (6-8)	57	29	14
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	69	28	3
Resim-İş	57	30	13
Müzik	59	30	11
Beden Eğitimi	42	33	25
Trafik ve İlk Yardım Eğt.	76	12	12

İlköğretim okullarında okutulan derslerin genel amaçlarını ortalama olarak verirsek; eğitim sonunda kazandırılacak niteliklerin % 64'ünün bilişsel yeterlilikler, % 25'inin duyuşsal özellikler; % 11'inin devinişsel becerilerden oluştuğu görölmektedir.

İlköğretim İzlencesi'nde "ilköğretim görmüş bir yurttaşın" kazanacağı nitelikler kişisel bakımdan, insanlık ilişkileri bakımından, ekonomik hayat bakımından, toplum hayatı bakımından (MEB İlköğretim Okulu Programı) belirlenmiş ve ortaya konulmuştur. Bu niteliklere baktığımızda; % 45'inin bilişsel yeterlilik, % 43'ünün duyuşsal özellik ve %12'sinin devinişsel beceriden oluştuğunu görmekteyiz.

Sonuçları toplu olarak şöylece verebiliriz:

*** İlköğretim Okullarında okutulan Bireysel ve Toplu Etkinlikler ile Seçmeli Dersler dışındaki tüm derslerin amaçları belirtilmektedir. Ders amaçları incelenirken en yaygın olması bakımından Yabancı Dil olarak İngilizce ele alınmıştır.

	Bilişsel Yeterlilikler %	Duyuşsal Özellikler %	Devinişsel Beceriler %
Milli Eğitimin Genel Amaçları (Uzak Amaçlar)	33	48	19
İlköğretimin Genel Amaçları (Genel Amaçlar)	48	38	14
Derslerin Genel Amaçları (Özel Amaçlar)	64	25	11
Eğitim Sonunda -Yurttaşın- Kazanması Beklenen Nitelikler	45	43	12

Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarında ağırlıkta olan duyuşsal özellikler ve devinişsel beceriler özel amaçlara doğru inildikçe azalmakta; bilişsel yeterlilikler ise oransal olarak çoğalmaktadır.

Derslerin sınıflara göre belirlenen amaçlarına, eğitimle kazandırılacak nitelikler açısından baktığımızda; duyuşsal özellikler ve devinişsel becerilerin daha da azaldığını görmekteyiz. Bazı derslerde duyuşsal özellikler ve devinişsel becerilerin tamamıyla dışlanmıştır. Amaçlardaki bu durum; ünitelerin işlenmesiyle kazandırılacak davranışlara da aynen yansıtılmıştır. Binbaşoğlu da belirttiği gibi, “bir soru karşısında bir adın, bir tarihin söylenilmesi ya da yazılması bir davranış [kazandırılacak nitelik] olarak kabul edilmiştir” (Binbaşoğlu, 1999: 162). Bu söylediklerimiz Matematik, Hayat Bilgisi, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi derslerinde çarpıcı biçimde görülmektedir. Matematik dersinde tamamıyla bilişsel yeterliliklere, Hayat Bilgisi ile Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinde ise bilişsel yeterlilikler ve duyuşsal özelliklere yer verilmiştir.

Bu durum, yeterince yapıcı, yaratıcı, üretken kişilerin yetiştirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Duyuş ve Duyuşsal Alan

Duyuşun Tanımı

Duyuş; bilinenler, yaşanılanlar, öğrenilenler kısaca olaylar ve durumlar sırasında ve sonrasında anlık ve o duruma uygun olarak görülen, yaşanan duygu durumlarıdır.

Duyuş kişilikle ilgilidir ve

- ilgi, tutum, alışkanlık, tavır belirleyip eyleme geçme gibi duyuşsal davranışlarla,
- takdir etme, değer verme gibi duygular ve duygusal niteliklerden oluşmaktadır.

Duyuşlar duyguları oluşturur. Bu bakımdan duyuşsal özellikleri kazandırma, duyguları öğretmek ve aynı zamanda kişiliği geliştirmek demektir.

Duyuşsal davranışlar içerisinde; empati, duyguları ifade etme ve anlama, mizacını kontrol etme, bağımsızlık, uyum sağlayabilme, beğenilme, kişilerarası sorunları çözme, sebat, sevecenlik, nezaket, saygı (Shapiro, 1999) gibi duygusal nitelikler yer almaktadır.

İlgiler, merak ve hoşlanma derecesine bağlı olarak edinilebilir.

Tutumlar, eğilimli olma ve seçim yapmaya bağlı olarak kazanılır. Nesnelere, olayları sınıflandırma ve belli ölçülerde değerlendirmeyle tepki gösterme eğilimi olarak belirir. Tutumlar, doğrudan gözlenemez, davranışlardan çıkarsanabilir.

İlgiler ve tutumlar, alışkanlıkların kazanılmasını sağlar.

Duyguların edinilmesi ise yaşanmışlıklara bağlıdır ve tavır konulmasında etkilidir. Birer örnek amaçla söylediklerimizi somutlayalım:

İlgi, “Yurtta yaşanan olaylara ilgi duyuyuş.”

Tutum, “Yurt sevgisini önemseyiş.”

Alışkanlık, “Yurt sorunlarına her zaman duyarlı oluş.”

Duygu, “Yurdun önemini takdir ediş.”

Tavır, “Yurdu hakkında yapılan olumsuz bir yaymacaya (propagandaya) karşı duruş.”

Duyuşsal Alan ve Sınıflaması

Eğitim uygulamalarıyla bireylere kazandırılacak niteliklerin bir bölümü ilgi, tutum, özkavramı (özgüven) adlarıyla anılan değişik güçlerdeki duygu ve davranış eğilimlerinden oluşmaktadır (Özçelik, 1998: 29). Bu duygu ve davranış eğilimleri duyuşsal özellikler olarak adlandırılmakta ve bu özelliklerin kazandırılmasına ilişkin yapılan sınıflamaya duyuşsal alan sınıflaması denilmektedir.

İlköğretim izlencesinde temel alınan duyuşsal alan sınıflaması; alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve kişiliğine katma biçiminde aşamalı bir sıralamadır.

Duyuşsal alanla ilgili değişik sınıflamalar yapılmakla birlikte bilişsel alana göre, üzerinde daha az çalışılmıştır. Duyuşsal alana dönük çalışmaların azlığı; duyuşsal alanı bilişsel ve devinişsel alandan ayırmanın güç olduğu, duyuşsal amaçlar konusunda uzlaşmanın ve bu amaçları somutlaştırmanın zor olacağı, duyuşsal amaçların öğretiminin uzun süreceği ve değerlendirmesinin zor olacağı gibi görüş ve düşüncelerden kaynaklanmaktadır (Bacanlı, 1999). Ayrıca, alanlar arasındaki yatay kaynaşıklık ve dikey aşamalılık düşüncesin de, bu alanın ihmal edilmesinde etkili olacağını düşündürmektedir. Bu alandaki yetersiz çalışmaların ana nedeni olarak ta, duyuşun yeterince tanımlanlamamasını görülmektedir.

İlköğretim izlencesinde, özel amaçlara doğru inildikçe duyuşsal alanın azalması ve uygulamada yaşanan ve tanık olunan durumlar duyuşsal alana özgü sınıflamanın, duyuşsal özellikleri kazandırma bakımından yeterli olmadığını düşündürmektedir.

Ağırlıklı olarak duyuşsal özellikleri kazandırmak amacıyla kutlanan Belirli Gün ve Haftaların sayısına her öğretim yılında yenilerinin eklenmesi, bu düşünceyi güçlendirmektedir. Okullarda kutlanılacak Belirli Gün ve Haftaların sayısı doksan altıya ulaşmıştır (<http://www.meb.gov.tr>).

İlköğretim İzlencesi ve Duygular

İlköğretim izlencesinde yurdunu/ ulusunu/ doğayı/ hayatı/ insanlığı **sevme**, insan haklarına/ bayrağına/ grup kararına/ çalışanlara **saygılı olma**, ... **takdir etme**, **zevk alma**, ... **inanma** gibi bir çok duyuş çeşitlemelerinden söz edilmektedir. Nasıl kazandırılacağına ve bu kazanımların nasıl belirlenebileceğine değgin bir açıklama verilmeksizin bunların kazandırılması/kazanılması beklenmektedir.

Sevginin ne olduğu bilinmeden/öğretilmeden ne yurt, ne ulus, ne doğa, ne hayat ne de insan sevgisi bilinebilir ve sevinebilir. Diğer duygularda da durum böyledir.

Duygu Eğitimi

Duygu eğitimi, duyguların tanıtılmasını, öğretilmesini amaçlayan eğitimidir.

Yukarıda da değinildiği gibi, duyuşlar duyguları oluşturur. Kazanılacak ya da kazandırılacak duyuşsal özellikler duygular için alt yapı niteliğindedir. Ne kadar çok duyuşsal özellik kazanılmışsa, o kadar duyuş tanınabilir, yaşanabilir. Bilinen ve tanınan duyguların çokluğu ise duyuşsal öğrenmenin niceliğini ve niteliğini belirler.

SONUÇ

Kullanılmakta olan duyuşsal alan sınıflamasıyla yeterli düzeyde duyuş kazandırılmamaktadır. Bu nedenle, duyuşsal alana özgü yeni bir sınıflama oluşturulmalı ya da seçilmelidir.

Her basamak ve alt başlık için davranışları tanıma, anlama, anlam yükleme ve uygun biçimde tepki koyma olarak belirlenen ve aşağıda verilen duyuşsal alan sınıflaması tarafımızdan önerilmektedir.

Duyuşsal Alan Sınıflaması

- 1- İlgiler
 - a. Hoşlanma, Beğenme
 - b. Merak
- 2- Tutumlar

- 3- Alışkanlıklar
- 4- Duygular
- 5- Benlik Algısı (Ben/ Bana ait olan, diğerleri)
- 6- Tavır (onama, karşı duruş, tarafsızlık)

Önerilen Sınıflama İçin Örnek Amaç ve Davranışlar:

1.İlgi, “Yurtta yaşanan olaylara ilgi duyuş.”

1.1. Hoşlanma

- 1.1.1. Yaşanan bir olayın hoş olup, olmadığını söyleme/yazma/seçme (anlama, tanıma)
- 1.1.2. Bu olayın hoş olma/olmama nedenini açıklama (anlamlandırma)
- 1.1.3. Bu olaydan hoşlandığını/hoşlanmadığını belirtme ve belli etme (tepki)

1.2. Merak

- 1.2.1. Yaşanan olayın ne olduğunu/neyle ilgili olduğunu söyleme, yazma
- 1.2.2. Olayın, onu ilgilendirme nedenini söyleme/yazma
- 1.2.3. olayın ayrıntısını araştırma

2.Tutum, “Yurt sevgisini önemseyiş.”

- 2.1. Yapılan iş ve gösterilen davranışlardan yurt sevgisiyle ilgili olanları seçme/söyleme/yazma
- 2.2. Yurdunu sevmenin önemli olduğunu belirtme
- 2.3. Yurt sevgisinin gerekli olduğunu belirtme

3.Alışkanlık, “Yut sorunlarına karşı her zaman duyarlı oluş.”

- 3.1. Yurt sorunlarıyla ilgilenmenin gerekli olduğunu söyleme/yazma
- 3.2. Sorunları tanımlama
- 3.3. Sorunların çözümüne ilişkin öneriler ortaya atma

4.Duygu, “Yurdunun önemini takdir ediş.”

- 4.1. Yurdun, kişiler ve uluslar için ne anlama geldiğini söyleme/yazma
- 4.2. Yurtsuz yaşamının nasıl bir şey olacağını belirtme
- 4.3. Yurdun önemini belirten konuşmalar yapma

5.Benlik, “Yurtseverlik bilinci kazanış.”

- 5.1. Hangi davranışların kişileri yurtsever kılacağını söyleme/yazma/seçme
- 5.2. Bu davranışlardan hangilerini taşıdığını açıklama
- 5.3. Yurtseverliğin nasıl gösterilebileceğini açıklama

6. Tavr, “Yurdu hakkında yapılan olumsuz bir yaymacaya (propagandaya) karşı duruş
- 6.1. Yurduyla ilgili söylenenlerden olumsuz olanları belirleme
- 6.2. Bu yaymacaların doğuracağı sonuçları söyleme, yazma
- 6.3. Bunların yanlışlığını kanıtlamak için bilgi ve belge toplama

ÖNERİLER

- 1- Derslerin amaçları duyuşsal özellikler göz önünde bulundurularak yeniden oluşturulmalıdır. Genel amaçlarla özel amaçlar arasında, kazandırılacak nitelikler bakımından uyum sağlanmalıdır.
- 2- Öğretmen adaylarının duyuşsal özellikleri de öğretebilecekleri ve duyuş eğitimi yapabilecekleri biçimde eğitilmelidir.
- 3- Öğretmenlerimizin, duyuşsal özellikler ve duyuş eğitimi konularında hizmetçi eğitime alınmaları sağlanmalıdır.
- 4- Duyguları tanıma ve tanıma, duyuşsal kazanımları tavr ve davranışlardan belirleyip değerlendirebilmek için; öğretmenlere ve öğretmen adaylarına “beden dilini” okuma ve kullanma konularında eğitim verilmelidir.
- 5- Ders izlencelerinde duyuşsal özelliklerin ve duyguların öğretilmesine ilişkin örnek işlenişler ile ölçme ve değerlendirme örneklerine yer verilmelidir.
- 6- Her ders için uygulanabilirliği tartışılabilir duyuşsal amaçlar belirlemek yerine; uygulanabilir duyuşsal amaçlar belirlenmelidir.
- 7- Amaçları ve kazandırılacak davranışları tamamıyla duyuşsal özellikler ve duyguların kazandırılması olan “Duyuş ve Ahlak Eğitimi” gibi bir ders konulmalıdır.
- 8- İlgi, tutum ve alışkanlık kazandırmada öğretmenleri daha etkili kılabilecek iletişim, etkili ve doğru konuşma konularında öğretmenlere ve öğretmen adaylarına eğitim verilmelidir.

KAYNAKLAR

- BACANLI, Hasan (1999). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara
- BİLEN, Mürüvvet (1996), *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Aydan Web Tesisleri: Ankara
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1999), “*Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programları*”, *75 Yılda Eğitim*, Tarih Vakfı Yayınları: İstanbul
- ÇİLENTİ, Kâmuran (1988), *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Yargıcı Matbaası: Ankara
- ÇAĞLAR, Adil (1999), “*75. Yılında Cumhuriyet’in İlköğretim Birikimi*”, *75 Yılda Eğitim* ; Tarih Vakfı Yayınları: İstanbul
- DEMİREL, Özcan (2000), *Planlamadan uygulamaya Öğretme Sanatı*, pegem A Yayıncılık: Ankara
- ERTÜRK, Selahattin (1997), *Eğitimde “Program” Geliştirme*, Meteksan A. Ş.:Ankara <http://www.meb.gov.tr>
- KOCAOLUK, M. Ş. ve KOCAOLUK, F. (2001), *İlköğretim Okulu Programı 1-8*, Kocaoluk Yayınevi: İstanbul

- MEB [Milli Eğitim Bakanlığı] (1995), *İlköğretim Okulu Programı*, Milli Eğitim Basımevi: İstanbul
(1997), *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Milli Eğitim Basımevi: İstanbul
- ÖZÇELİK, D. Ali (1988), *Eğitim Programları ve Öğretim*, ÖSYM Yayınları: Ankara
- SHAPIRO, Lawrence E. (1999). *Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirme* (Çev.: Ümran Kartal), Varlık Yayınları: İstanbul
- SÖNMEZ, Veysel (1997), *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmenlik Kılavuzu*, Anı Yayıncılık: Ankara (1997-a),
Sevgi Eğitimi, Anı Yayıncılık: Ankara (1996), *Eğitim Felsefesi*, Pegem Yayıncılık: Ankara
- Tebliğler Dergisi, sayı: 2087